

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен "доктор" по: област на висше образование 3.0. «Социални, стопански и правни науки», професионално направление 3.8. „Икономика“, научна специалност – „Организация и управление на производството (селско стопанство и под отрасли)“

Автор на дисертационния труд: *Джевдет Фехми Буши* докторант към катедра „Мениджмънт и маркетинг“ при Аграрен университет, гр. Пловдив

Тема на дисертационния труд: Развитие на икономическата устойчивост на лозарските стопанства в Косово

Рецензент: доц. д-р Камен Димитров Петров – Университет за национално и световно стопанство 3.7. „Администрация и управление“, научна специалност Народно стопанство (Геоикономика и регионално развитие) съгласно заповед на Ректора на АУ.

1. Кратко представяне на кандидата.

Докторант *Джевдет Фехми Буши* се е обучавал по докторска програма по Организация и управление на производството (селско стопанство и под отрасли) " към катедра „Мениджмънт и маркетинг“ при факултет „Икономика“ в Аграрен университет“ в задочна форма на обучение.

От представените материали по дисертационния труд е видно, че докторант *Джевдет Фехми Буши* има солиден практически опит в публичното управление, така и в икономическата сфера. Заеманите позиции и отговорности показват широк кръг от компетентности, които разкриват широката му култура, организационен и обществен опит. Индивидуалния план е изпълнен точно и коректно. Дисертационния труд е представен в срок за разглеждане и откриване на процедура по защита.

2. Актуалност на проблема.

Преценката ми, като рецензент, е, че темата на дисертационния труд се обуславя от осъзнатите съвременни разбирания за налагането на отраслевия подход при в развитието на селското стопанство в страни стремящи се към изтеглящо развитие. В частност опита да се развие лозарството в Косово е сложен и труден въпрос, който показва изследователски кураж от страна на дисертанта. Тя несъмнено е подплатена от очерталата се през последните години експанзия на лозовата култура в Косово. Наложен е модел на развитие, чрез адаптирането на сортови състави с цел производство на висококачествено грозде и развитие на **икономически устойчиви лозарски стопанства**. Това извежда на преден план опциите за бъдещето

развитие на лозаро-винарския отрасъл в държави като Косово.

Приемам, че темата има своя актуалност и важност за социално-икономическото развитие на определени територии в Косово, където е належащ модел на развитие на лозарските стопанства. Независимо, че в специализираната литература има публикации относно проблемите на лозарството досега няма подобни изследвания за Административна област Косово и възможностите да се развиват отделни отрасли на селското стопанство, а от там и за преработката и търговията с продукцията от лозарските масиви.

Трябва да се подчертае, че за разработването на избраната тема са необходими задълбочена теоретична подготовка и добри аналитични способности. Така опитът на докторанта да насочи изследването към теорията, методологията и практиката на лозарско стопанство е методически подход за анализ и оценка на равнището на икономическа устойчивост на стопанствата с различна специализация и интензификация.

Дисертацията представлява стройно, логическо и задълбочено изследване, което се състои от увод, три глави и заключение, разположени на 122 стр., използвана литература и приложения. Изследването е онагледено с 14 фигури и 16 таблици и 3 приложение. Цитирани са 142 литературни източника.

Важно е да се отбележи, че като цяло подобно изследване за лозарството е изпълнено с необходимостта от улавянето на редица тенденции. На първо място това е бизнес с по-висока степен на риск, при който съществено влияние оказват не само природно-ресурсния потенциал, но и активната икономическа дейност, която трябва да има своите добавени стойности. Подобряване състоянието на управлението и бизнес средата в лозарството в Косово е предизвикателство, което означава създаване на традиция и натрупване на опит в производството на грозде и неговото ефективно преработване. Така лозарството на практика може да окаже влияние върху устойчивото стопанисване и местното социално-икономическо развитие. Това показва, че е необходимо да се имат предвид оценката и анализа на лозарството при неговото включване в стопанската дейност на страната чрез намиране на стратегически подходи за обслужване на този специфичен дял от селското стопанство. Така е заложена и изследователската теза доколко усъвършенстване организацията на управление на лозарството може да повлияе върху формиране облика на местното развитие. Този регионален фокус допълнително засилва дисертационността на темата. Ето защо смятам, че дисертационното изследване има актуално значение и може да допринесе за развитието на селското стопанство на Косово.

3. Цел, задачи, хипотези и методи на изследване.

Формулираната цел е фокусирана върху необходимостта да се направи оценка на икономическата устойчивост на лозарските стопанства в Косово и

на тази основа да се разработят насоки за повишаването ѝ.

За постигане на основната цел на дисертационния труд, авторът си поставил няколко **изследователски задачи, сред които се открояват следните :**

1. Изясняване на същността и съдържанието на лозарското стопанство като система, устойчива на влияние на обкръжаващата среда;
2. Изясняване на същността на икономическата устойчивост като елемент на ефективното управление на лозарското стопанство;
3. Разработване на методологични подходи и методика за изследване на икономическата устойчивост на лозарското стопанство;
4. Установяване на състоянието и тенденциите в развитието на основните фактори за развитие на икономическата устойчивост на лозарското стопанство.

Предметът на изследването е **икономическата устойчивост на лозарските стопанства**, разположени на територията на Административна област Косово.

Обектът на изследването са **лозарските стопанства в Административна област Косово**. За лозарско стопанство се възприема земеделско стопанство, в което поне 50% от паричните приходи от неговата дейност се генерират в резултат на производството на грозде и/или гроздови продукти.

Предметът и обектът на изследване са правилно определени и дават възможност в по-късния етап от дисертационното изследване да се извърши обективен анализ на проблема и да се формулират правилни изводи и препоръки. В изследването лозарското стопанство се възприема като производствено-икономическа система, поради което при изследването и анализа му се прилага системният подход.

В дисертационното изследване, докторантът анализира и оценява натрупания опит чрез обработката на емпиричната информация е използван специализираният програмен продукт SPSS и статистически пакет на MS Excel. Можем да приемем, че чрез така подобрения методически апарат, докторантът е разкрил обективните причини, определящи състоянието на обекта на дисертационното изследване.

Методологията на изследване включва качествен метод за събиране на данни, анализиране на процеси и техното интерпретиране в отделните части на дисертационното изследване.

4. Онагледеност и представяне на получените резултати.

Дисертационният труд е разположен на 122 страници, но предвид малкият опит в лозарството в административна област Косово е задоволителен. Можем да приемем, че труда е структуриран правилно и са постигнати целта и задачите поставени в дисертационния труд. Във всяка от трите глави последователно, ясно и с разбиране се следват съответните задачи и се представя тяхното решение. Методологията на изследването

колеспондира с дисертационния труд и отговаря на подобен род разработка. Използваните фигури, схеми и таблици представят в детайли събраната информация от проведеното проучване.

Трудът има подчертан във висока степен характер на завършеност и по същество е дисертабилен. Като обща оценка можем да приемем с висока степен на валидност, че направените проучвания и анализа от тях може да бъде в помощ на икономически активните лица и респективно публичния сектор за вземане на стратегически правилни решения за развитие на лозарството в Административна област Косово. Още повече, че според мен в добър порядък са представени обобщени виждания, изводи и препоръки от страна на автора във връзка с разглежданите проблеми в дисертационния труд.

5. Обсъждане на резултатите и използвана литература.

Дисертацията се състои от въведение, три глави и заключение. Предметът, обектът на изследване, целите на изследването са ясно формулирани. Съдържанието следва логическата схема: дефиниции, значение и проблеми свързани с лозарството в Косово и повишаване на конкурентоспособността на лозарските предприятия, които да бъдат важни икономически активни лица при производството на вина и други артикули от грозде със стопанско значение.

Постигнатото в първа, втора и трета глава дава основание за извода, че е налице добро познаване на анализирания обект, както и способност на докторанта да извършва научно-практически изследвания и анализи с разнообразен характер и инструментариум. В цялост работата му се достига до изпълняване на целта на изследването. Направен е системно-методологически преглед на лозарството в Косово като са изведени дискуссионни теоретични и практико приложни проблеми по темата на изследването. На основата на теоретични обобщения и постановки са конкретизирани основни понятия, използвани в дисертационния труд.

Анализиран е актуален проблем свързан с управлението на икономически активни лица в областта на лозарството в Административна област Косово като е предложена методология за развитие на стопанската дейност на предприятията в лозарския сектор и тяхната по-разностранна икономическа дейност. Направена е оценка и е извършен анализ на действащата правна и институционална рамка, провежданата държавна политика и виждания за развитие на лозарския сектор в Косово. В заключението на дисертационния труд са изведени конкретните резултати от научното изследване. Според мен целта на разработката е успешно изпълнена като на практика реализираните задачи позволяват формулиране на приноси с научен и научноприложен характер.

Списъкът на използваната литература включва Списъкът на използваните източници включва общо 142 източника. Подборът на

литературата отразява осведомеността на автора по проблематиката, усилията ѝ да се запознае с творческите търсения на по-широк кръг от специалисти в областта на лозарството и развитието му като отрасъл.

6. Приноси на дисертационния труд.

По мое мнение, в разработката дисертантът е формулирал приноси, с които е оценил правдиво резултатите от проведеното изследване. На практика 4-те приноси на дисертационният труд са свързани с извеждането и доказването на поставените в увода задачи. Докторанта е успял да ги формулира добре в заключението на своя труд. Въпреки това считам, че в труда има и определени постановки, идеи и предложения, които могат да се оценят като приноси с научен и практико-приложен характер, но не са изведени от автора. В заключение приемам претенциите на докторанта за приносните моменти в дисертационния му труд. Като цяло стилът им на описание е приемлив.

7. Критични бележки и въпроси.

Нямам сериозни критични бележки към работата на докторанта. За мен като цяло беше от научен интерес да се проследи възможността как би се развил лозарския отрасъл в Косово, признавам си, че този труд ме убеди, че лозарството може да намери успешно приложно поле за развитие там. Разбира се позволявам си да препоръчам на докторанта да продължи научните си изследвания в тази област за да търси връзките и зависимостите в излаганите от него виждания и резултатите от практика, които най-устойчиво удостоверяват научните допускания. развитието на лозарството в Косово може да бъде предпоставка за натрупване на нови конкретни практики, с които да се анализира възможността за създаване на регионална икономика базирана на един или няколко подотрасъла в селското стопанство. Считам, че възприемането на авторските тези биха били по-ясно изразени и респективно по-лесно възприемани, ако дисертационният труд се освободи от някои отклонения по странични за целта на изследването проблеми.

Препоръчвам на докторантът да открие и разработването на научни публикации на автори близки по темата на неговото изследване, с което анализът на даден проблем може да бъде и разгледат и съответно решаван от различни гледни точки, както и допълнително фокусиран. От друга страна поради своята актуалност и значимост вероятно дисертационното изследване ще предизвика основателен интерес, особено сред специалистите, поради което препоръчвам да бъде публикувано.

Посочените бележки и препоръки не намаляват достойнствата на изследването.

8. Публикувани статии и цитирания.

От представените документи за рецензиране материали получих следните автори публикации, които отговарят на процедурата.

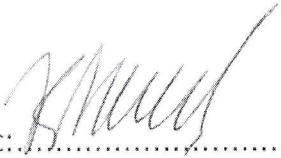
Авторефератът отразява вярно и пълно съдържанието на дисертацията. Представени са теоретичните основи, методическия апарат, получените резултати и са формулирани приносите на дисертанта.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Въз основа на научените и приложените, от докторанта г-н **Джевдет Фехми Буши**, различни методи на изследване, правилно изведените експерименти, направените обобщения и изводи считам, че представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника на Аграрния университет за неговото приложение, което ми дава основание да го оценя **ПОЛОЖИТЕЛНО**. В дисертацията открити оригинални, актуални и значими научно-приложни и приложни постижения, които представляват принос за развитието на лозарството и регионалното икономическо развитие на Административна област Косово.

Считам, че актуалността на разглеждания проблем, теоретичното равнище на изследването, използваната методика за анализ, постигнатите резултати и приноси и тяхната практическа насоченост, ми дават основание да гласувам „За“ и да предложа на почитаемото Научно жури също да гласува положително и да присъди на **г-н Джевдет Фехми Буши** образователната и научна степен **„доктор“** по научната специалност „Организация и управление на производството“.

Град София
15.01.2021

Подпис:
(доц. д-р Камен Петров)